

Wat te doen bij overlijden?

januari 2016

CM. Hoe gaat het met u?

Inhoud

Wat zijn de meest dringende zaken als iemand overleden is?	4		
Een arts moet de dood vaststellen	4	De notaris of de testamentuitvoerder	8
Waarschuw een begrafenisondernemer	4	Het ziekenfonds van de overledene	8
Waarschuw de uitvaartverzekering	4	De banken en financieringsinstellingen waar de overledene klant was	9
Geef het overlijden aan bij de Burgerlijke Stand	4	De verzekeringsmaatschappijen	9
Wat gebeurt er als er geen stoffelijk overschot is?	5	De huiseigenaar	10
		Nutsvoorzieningen	10
		Abonnementen	10
		De verenigingen waarvan de overledene lid was	10
		De dienst Wegverkeer	10
		Postkantoor	10
Overlijden van een kind	5		
Overlijden van een kind tijdens de zwangerschap	5		
Onverklaarbaar overlijden van een kind jonger dan achttien maanden	5		
Psychologische begeleiding na overlijden kind	5		
Wie op korte termijn verwittigen na het overlijden van een kind?	6	Hoe wordt de nalatenschap verdeeld?	11
Voogdijregeling voor minderjarige kinderen	6	Het 'openvallen van de nalatenschap'	11
		Wat omvat de nalatenschap?	11
		Basisbeginselen van het huwelijksvermogensrecht	11
		Wie zijn de erfgenamen?	12
		Sommige erfgenamen genieten wettelijke bescherming	12
		Hoe kom je te weten of er andere bedingen in het spel zijn?	12
		De nalatenschap aanvaarden of verwerpen	13
		De aangifte van de nalatenschap	13
		Erfbelasting	14
Overlijden door een verkeersongeval	7		
Wie moet er verwittigd worden?	7		
De werkgever van de overledene	7		
Het gemeentebestuur	7		
De dienst Pensioenen	7		
De DG Personen met een handicap	8		
De boekhouder van de overledene	8		

Hoe moet het verder met het inkomen van de nabestaanden?	16	Moet er hulp ingeroepen worden?	21
De overgangsuitkering	16	CM-Thuiszorg	21
Het overlevingspensioen	16	CM-Infopunt Chronisch Zieken	21
Je partner was actief in de privésector als loontrekkende of zelfstandige of genoot een vervangingsinkomen als bruggepensioneerde (stelsel werkloosheid met bedrijfstoeslag), invalide of werkzoekende	16	Gezinszorg	21
Je partner werkte in overheidsdienst	17	Dienst Voor Aanvullende Thuiszorg (poetsdienst, klusjesdienst)	22
Je mag cumuleren	17	Thuisbezorging van (warme) maaltijden	22
Het tijdelijk overlevingspensioen	19	Kinderoppas	22
De inkomensgarantie voor ouderen	19	Oppasdienst voor thuiszorgpatiënten	22
Kinderbijslag	19	Thuisverpleging Wit-Gele Kruis	22
Studietoelagen voor weeskinderen	20	Persoonlijk alarm	22
Overlijden als gevolg van een arbeidsongeval	20	De maatschappelijk werker van CM	23
Overlijden als gevolg van een beroepsziekte	20	Het OCMW van je gemeente	23
Groepsverzekering via de werkgever (of als zelfstandige)	20	Opname in een woonzorgvoorziening (ROB/RVT)	23
De CM-pensioendienst	21	De dienstencheque	24
		Slachtofferhulp	24
		Beknopt: wie doet wat?	25
		Nuttige adressen	26

Klachtenprocedure

Hebt u een klacht? Laat het ons weten. Met uw reactie verbeteren we immers onze service.

U kunt uw klacht op verschillende manieren bezorgen:

- online via het klachtenformulier op www.cm.be/klachten;
- telefonisch of via e-mail (zie contactgegevens op www.cm.be/contact);
- persoonlijk bij een consulent in één van onze CM-kantoren
- per brief via de CM-brievenbus, via het klachtenformulier.

CM-Ombud

Gaat u niet akkoord met de manier waarop uw klacht door CM is behandeld? Dan kunt u bij de CM-Ombudsdienst terecht:

- schriftelijk op het adres LCM, CM-Ombud, Haachtsesteenweg 579, 1031 Brussel;
- via e-mail naar cm.ombud@cm.be.

Een overlijden is een zware beproeving voor de naaste familieleden. Naast de pijn en het verdriet, duiken er een hele reeks administratieve en juridische besommeringen op. Meestal is men daar niet op voorbereid. In deze brochure krijg je een antwoord op de vele vragen die een overlijden met zich meebrengt.

Wat zijn de meest dringende zaken nadat iemand overleden is?

Een arts moet de dood vaststellen

De Belgische wet bepaalt dat het overlijden officieel vastgesteld moet worden door een arts. Als de persoon sterft in een ziekenhuis of op weg daar naartoe, zorgt het ziekenhuis voor het overlijdensattest. Overlijdt de persoon thuis of ergens anders? Dan moet er een arts bijgeroepen worden om de dood vast te stellen.

Waarschuw een begrafenisondernemer

Het transporteren, bewaren en behandelen van de stoffelijke resten van personen is strikt gereguleerd. Bovendien komt bij een begrafenis heel wat kijken, zodat het praktisch ondoenbaar is zonder een begrafenisondernemer.

Waarschuw de uitvaartverzekering

Steeds meer mensen sluiten een polis af bij een uitvaartverzekering die bij het overlijden van de verzekerde al het nodige doet om de uitvaart te organiseren zoals vastgelegd in de polis.

Geef het overlijden aan bij de Burgerlijke Stand

Doorgaans zorgt de begrafenisondernemer daarvoor. De aangifte moet ondertekend worden door twee getuigen. Meestal is dit de begrafenisondernemer en een meerderjarige getuige, al dan niet een familielid. De aangifte moet gebeuren bij de Burgerlijke Stand van de gemeente waar de persoon overleden is (dus niet noodzakelijk de woonplaats). Bij die aangifte moeten de volgende documenten voorgelegd worden:

- het overlijdensattest;
- een crematieattest van de arts als de overledene gecremeerd wordt;
- de identiteitskaart van de overledene;
- het trouwboekje (voor gehuwden, weduwnaars en weduwen);
- het rijbewijs;
- de wilsbeschikking van de overledene (niet te verwarren met een testament). Iedereen kan bij de dienst Bevolking of Burgerlijke Stand van haar of zijn woonplaats een formulier 'mijn wilsbeschikking' invullen over cremeren of begraven, afstand van organen, ter beschikking stellen van het lichaam voor medisch onderzoek ... Het bestaan van een dergelijke wilsbeschikking wordt genoteerd in het rijksregister.

Bij aangifte van het overlijden gaat de ambtenaar na of er een wilsbeschikking werd opgemaakt. Let op: ook een door de overledene zelf geschreven wilsbeschikking is geldig als ze met de hand geschreven, gedateerd en ondertekend is.

De ambtenaar van de Burgerlijke Stand maakt een overlijdensakte op die wordt doorgestuurd naar de woonplaats van de overledene. Je krijgt daar een aantal uittreksels van die je zowel kunt bekomen in de gemeente van overlijden als in de woongemeente. Je hebt er

verscheidene nodig, o.a. voor de werkgever van de overledene, het ziekenfonds, de bank(en), leningmaatschappijen, verzekeringen, de vakbond, aanvraag klein verlet ...

Een tip: het is gemakkelijker er bij de aangifte enkele méér te vragen dan achteraf te moeten teruggaan voor bijkomende exemplaren.

Wat gebeurt er als er geen stoffelijk overschot is?

Dat kan bijvoorbeeld bij een vliegtuigongeval boven zee of bij een natuurramp. Dan is het aan de rechtbank om officieel de dood vast te stellen en een overlijdensattest op te maken.

Overlijden van een kind

Overlijden van een kind tijdens de zwangerschap

Als het kind tijdens de zwangerschap overlijdt en levenloos ter wereld komt, bepaalt de duur van de zwangerschap wat er daarna moet gebeuren. Als de zwangerschap minder dan 180 dagen of zes maanden (wettelijke levensvatbaarheidsgrens)geduurd heeft en het kind levenloos ter wereld komt, is er geen aangifteplicht bij de gemeente. Dat heeft tot gevolg dat het kind geen naam of voorna(a)m(en) kan krijgen. Afhankelijk van de gemeente is er op de begraafplaats een perceel waar het kind begraven kan worden. De begraafing moet wel anoniem gebeuren. Men kan het kind eventueel ook laten cremen.

Als de zwangerschap meer dan 180 dagen of zes maanden geduurd heeft, is er wel aangifte-

plicht. Er wordt dan een 'akte van aangifte van levenloos kind' opgemaakt. In die akte kunnen de ouders de voorna(a)m(en) van het kind laten opnemen, maar dat is niet verplicht. Het kind kan geen familienaam krijgen.

Met een 'akte van aangifte van levenloos kind' opent men rechten op kraamgeld, moederschapsbescherming, geboorteverlof en klein verlet bij overlijden. Het doodgeboren kind zal beschouwd worden als kind ten laste bij de belastingaangifte van het aanslagjaar volgend op het jaar van geboorte.

Onverklaarbaar overlijden van een kind jonger dan achttien maanden

De wet van 26 maart 2003 voorziet een autopsie voor kinderen jonger dan achttien maanden die onverwacht en om medisch onverklaarbare redenen overlijden. De autopsie is niet verplicht als de ouders of voogden er zich uitdrukkelijk tegen verzetten. Voor de autopsie wordt het kind overgebracht naar een centrum voor wiegendoed. Hierbij is psychosociale begeleiding voorzien voor de ouders in de vorm van informatie en begeleiding bij de uitvoering van de autopsie.

De autopsie, het vervoer van en naar het centrum voor wiegendoed en de psychologische begeleiding worden volledig vergoed door het ziekenfonds. Hiervoor gelden wel enkele voorwaarden. Het centrum moet erkend zijn voor wiegendoed. Als een centrum niet erkend is, is er ook geen terugbetaling door het ziekenfonds. Vraag hiernaar in het ziekenhuis. Het centrum moet bovendien de adviserend geneesheer binnen de 30 dagen op de hoogte brengen. Hij kan de kennisgeving nog weigeren.

Psychologische begeleiding na overlijden kind

Als een kind overlijdt in het ziekenhuis, zorgt het ziekenhuis zelf vaak voor een eerste begeleiding. Bij een doodgeboren kind is het bijvoorbeeld mogelijk om een afdruk te maken van de handjes of de voetjes om een tastbare herinnering te hebben.

Naast professionele begeleiding zijn er in België verschillende verenigingen en praatgroepen rond het overlijden van kinderen. Sommige hebben zich meer toegespitst op bijvoorbeeld het overlijden van baby's of op het overlijden van kinderen na een verkeersongeluk. Meer info: www.zelfhulpwijzer.be

Wie op korte termijn verwittigen na het overlijden van een kind?

Het kinderbijslagfonds waarbij de rechthebbende (meestal de vader) aangesloten is, moet zo snel mogelijk verwittigd worden na het overlijden van een kind. Het recht op kinderbijslag vervalt namelijk. Als er jongere broers of zussen zijn, verandert ook de rangbepaling, wat gevolgen heeft voor het bedrag.

Als het kind doodgeboren wordt na een zwangerschap van meer dan 180 dagen of zes maanden, heeft men recht op kraamgeld. Adressen van kinderbijslagfondsen vind je op www.vlaanderen.famifed.be.

Ook de school en de verenigingen waarbij het kind aangesloten was, moeten geïnformeerd worden. Ze willen meestal een afvaardiging sturen naar of iets doen bij de uitvaartplechtigheid.

Verder is het aangewezen om zo snel mogelijk de verschillende instanties op de hoogte te brengen waarvan het kind of de ouders uitkeringen of sociale voordelen krijgen die geba-

seerd zijn op de gezinssamenstelling (bijvoorbeeld het ziekenfonds, de uitkeringsinstantie voor werkloosheidsvergoedingen, OCMW ...). Het is mogelijk dat het bedrag van de uitkering aangepast moet worden of dat men sociale voordelen verliest die waren toegekend op basis van het statuut van het kind (bijvoorbeeld een handicap van 66 %).

Voogdijregeling voor minderjarige kinderen

De tweede ouder heeft automatisch het ouderlijk gezag. Er wordt geen voogd of toezienend voogd aangesteld. De rechter komt niet tussenbeide, tenzij er een problematische opvoedingssituatie ontstaat (bijzondere jeugdbijstand).

Dat neemt niet weg dat een ouder of voogd altijd machtiging moet vragen aan de vrede-rechter voor al wat het dagelijks beheer van de goederen overstijgt (is ook van toepassing als beide ouders leven). Dit geldt onder meer bij verkoop of verhuur van goederen of effecten, het aanvaarden of verwerpen van een nalatenschap ... Deze machtiging wordt aangevraagd met een verzoekschrift aan de Vrederechter van de woonplaats van de minderjarige.

Voogdij kan geregeld zijn in een testament (opgesteld door één ouder) of door een gezamenlijke verklaring van de ouders aan de vrede-rechter of de notaris. In dat geval zal de rechter rekening houden met die voorkeur. In andere situaties zal hij bij voorkeur een voogd en toezienend voogd aanstellen uit de naaste familiekring (indien mogelijk uit twee familietakken). Een kind dat ouder is dan twaalf jaar en de grootouders, meerderjarige zussen en broers van het kind en van de overleden ouders worden gehoord. Een voogdij-aanstelling (of toezienend voogdijschap) mag geweigerd worden. Het voogdijschap is onbezoldigd, maar er kan een onkostenvergoeding afgesproken worden.

Voogdijschap stopt bij de meerderjarigheid. Het voogdijschap heeft betrekking op vermogensbeheer en de zorg voor verzorging en opvoeding van de kinderen. Je kunt ook kiezen voor een vermogensbeheerder en een opvoeder (verschillende personen).

De toeziende voogd kan klachten over de voogd aan de vrederechter melden en hij vertegenwoordigt de minderjarige wanneer diens belangen tegengesteld zijn aan die van de voogd. De toeziende voogd kan nooit aangesteld worden bij testament.

Kinderen hebben vanaf twaalf jaar inspraak bij beslissingen over hun persoon en vanaf vijftien jaar inspraak bij beslissingen over hun vermogen. Ze kunnen klacht indienen bij de procureur des Konings, die in dat geval de vrederechter kan vragen om op te treden.

Elke voogd moet aan de vrederechter jaarlijks een rekening en verslag voorleggen van het beheer van de goederen.

Als niemand de voogdij aanvaardt wordt de minderjarige aan het OCMW toevertrouwd.

Overlijden door een verkeersongeval

Bij een verkeersongeval duiken heel specifieke vragen op. Het boek 'Als het verkeer je raakt. Praktische gids na een verkeersongeval' richt zich tot iedereen die op een of andere manier betrokken is geraakt bij een ernstig verkeersongeval. Het geeft een antwoord op vragen over de juridische, verzekerings-technische, sociale, emotionele en medische gevolgen van een verkeersongeval.

De VZW Rondpunt bundelt alle informatie voor en door verkeersslachtoffers en biedt antwoord op je vragen. Ze heeft ook een bijzonder mooi

aanbod van materiaal en doe-modules voor kinderen die betrokken zijn bij verlies door een verkeersongeval.

Je kunt informatie vragen of de gids bestellen bij info@rondpunt.be of tel. 03 205 74 80. Je kunt de gids ook downloaden of informatie bekijken op www.rondpunt.be.

Wie moet er verwittigd worden?

De werkgever van de overledene

De werkgever heeft een uittreksel van de overlijdensakte nodig. Hij zal ervoor zorgen dat alle verschuldigde lonen of wedden, vergoedingen, premies ... uitbetaald worden.

Als de overledene bediende was, zal de werkgever het vakantiegeld rechtstreeks aan de erfgenamen uitbetalen. Was de overledene arbeid(st)er? Dan moet je de uitkering van het vakantiegeld aanvragen bij het vakantiefonds waarbij de overledene aangesloten was.

Ambtenaren en gepensioneerde ambtenaren hebben recht op een begrafenisvergoeding van de overheid waar ze tewerkgesteld waren. Die vergoeding vraag je aan bij het tewerkstellende bestuur of bij de pensioendienst (PDOS).

Het gemeentebestuur

Je moet het overlijden ook aangeven bij het gemeentebestuur, met je identiteitskaart en trouwboekje. Ben je niet in de mogelijkheid om zelf aangifte te doen? Dan kun je je laten vertegenwoordigen. De persoon die je vertegenwoordigt moet meerderjarig zijn en houder van een volmacht die bij de aanvraag wordt gevoegd.

De dienst Pensioenen

Het gemeentebestuur verwittigt automatisch de dienst Pensioenen via de Kruispuntbank nadat je aangifte hebt gedaan van het overlijden. Als je in aanmerking komt voor een overlevingspensioen zal de gemeentelijke administratie je bijstaan in de aanvraag. Ook de CM-pensioendienst kan je daarbij helpen. Je leest er meer over op pagina 21. Eventuele moeilijkheden in de overbruggingsperiode kunnen opgelost worden via het OCMW door het toekennen van voorschotten.

De DG Personen met een handicap

Het gemeentebestuur verwittigt automatisch de FOD Sociale Zekerheid, Directie-generaal Personen met een handicap via de Kruispuntbank nadat je aangifte hebt gedaan van het overlijden. Als de persoon met een handicap de overledene was, wordt de uitkering meteen stopgezet. Als de partner de overledene was, wordt het dossier van de persoon met een handicap herbekeken in de nieuwe gezinssituatie. Een eventuele vermogensaangifte naar aanleiding van het overlijden kan het recht op de Tegemoetkoming Voor Hulp Aan Bejaarden beïnvloeden. Een dossier dat nog in onderzoek was, wordt verder afgewerkt. Eventuele tegoeden worden aan de nabestaanden uitbetaald.

De boekhouder van de overledene

Als de overledene een zelfstandige activiteit uitoefende, vraag dan aan haar of zijn boekhouder of accountant om op zakelijk vlak de nodige stappen te zetten (schrapping van de inschrijving in het handelsregister, aangifte van stopzetting van de werkzaamheden bij de

btw-administratie, contacten met de belangrijkste schuldeisers en klanten, liquidatie of verkoop van de handelszaak, ontbinding of verkoop van de vennootschap of doorvoeren van de nodige statutenwijziging ...).

De notaris of de testamentuitvoerder

Een nalatenschap hoeft lang niet altijd afgehandeld te worden door een notaris. Het kan echter nuttig zijn dat er bewarende maatregelen getroffen worden met het oog op het beschermen van de nalatenschap (bijvoorbeeld het verzegelen van de woonst van de overledene of het inventariseren van de roerende en onroerende eigendommen). De notaris is daarvoor de aangewezen (tussen) persoon. Hij zal ook nagaan of er een testament geregistreerd werd. De overledene kan ook een andere persoon als uitvoerder van haar of zijn testament aangewezen hebben.

Wat het verzegelen van de woonst betreft: iedereen beweert recht te hebben op (een deel van) de nalatenschap en diegene die bij de overledene inwoonde, kan om verzegeling vragen aan de vrederechter van het kanton waar de woonst zich bevindt.

Het ziekenfonds van de overledene

Wacht niet te lang om je ziekenfonds te verwittigen. Zeker niet als de overledene een ziektevergoeding of invaliditeitsuitkering genoot. Geef een uittreksel van de overlijdensakte (of een goed leesbare kopie) af, bij voorkeur aan het loket. Je mag ze ook in de ziekenfondsbus stoppen of per post opsturen, met vermelding van naam, adres, rijksregisternummer en rekeningnummer van de overledene.

Je CM-consulent zal alle aspecten van de ziek-

teverzekering voor de nabestaanden in orde brengen:

- aanpassen van hun hoedanigheid als verzekerde (weduwe/weduwnaar, wezen);
- nagaan of ze recht hebben op verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen. Dat hangt af van het jaarlijks bruto-inkomen van de weduwe/ weduwnaar;
- afgifte van nieuwe gele klevers.

 Let op: geneeskundige zorg die verstrekt werd vóór de overlijdensdatum kan nog steeds terugbetaald worden. De getuigschriften kunnen ingediend worden tot twee jaar na het einde van de maand waarin de zorg verstrekt werd. De tussenkomst zal gestort worden op de rekening van de gevolmachtigde erfgenaam zodra die zich kenbaar gemaakt heeft bij het ziekenfonds.

De banken en financieringsinstellingen waar de overledene klant was

Je moet die instellingen zelf verwittigen. In principe volstaat een gewone verklaring. Een uittreksel van de overlijdensakte mag, maar is niet noodzakelijk.

Vanaf het ogenblik dat de bank op de hoogte is, blokkeert ze alle tegoeden op de zicht-, spaar- en effectenrekeningen, ook op de rekeningen van de overlevende echtgeno(o)t(e), ongeacht het huwelijksstelsel. Dit is een wettelijke verplichting. Bij wettelijk samenwonenden wordt naast de rekening van de overledene enkel de gezamenlijke rekening geblokkeerd. Spaarrekeningen van de minder- of meerderjarige kinderen worden niet geblokkeerd. Alle gegeven volmachten vervallen. De kluis op naam van de overledene (eventueel samen met partner of andere gebruikers) wordt verzegeld.

De bank stelt een gedetailleerd overzicht op van alle tegoeden, inclusief de gelopen interesten, en maakt dit over aan de Administratie der Registratie.

Om dringende facturen te betalen, bijvoorbeeld in verband met het overlijden, kan de langstlevende partner (gehuwd of wettelijk samenwonend) tot de helft van het bedrag op de rekening en tot een plafond van 5 000 euro, als voorschot uitgekeerd krijgen. Dit zonder dat een attest of akte van erfopvolging (zoals in principe vereist is) dient te worden vorgelegd.

Ze zullen die facturen per overschrijving betalen om zo een duidelijk spoor te hebben waarvoor het geld gebruikt is. De overlevende echtgenoot kan ook een nieuwe rekening openen op zijn naam, die de bank niet zal blokkeren. Vermeld zeker de oorzaak van het overlijden. De meeste financiële instellingen hebben polissen afgesloten voor hun cliënten. Die voorzien soms een vergoeding, bijvoorbeeld in geval van overlijden door ongeval.

Pas wanneer de financiële instelling in het bezit is van een officieel document worden de rekeningen geblokkeerd en vrijgegeven en wordt de inhoud van de kluis verdeeld.

Het gaat hier ofwel over een akte van erfopvolging, opgemaakt door de notaris, ofwel over een attest van erfopvolging, afgeleverd door de ontvanger van een registratiekantoor.

De verzekeringsmaatschappijen

Je kunt je wenden tot de verzekeringsmakelaar of -agent of rechtstreeks tot de maatschappij om de verschillende verzekeringen van de overledene af te sluiten (familiale, inboedel, brand, auto, diefstal, leven ...).

Zolang het verzekerde risico blijft bestaan, zullen de maatschappijen de dekking laten doorlopen. Is het risico door het overlijden weggefallen?

Dan schorsen ze de polis. Het gedeelte van de betaalde premies dat nog niet is opgebruikt, zal later worden toegevoegd aan de nalatenschap. Als het gaat om verzekeringen die verband houden met het overlijden (levensverzekering, schuldsaldoverzekering ...) dan zal de maatschappij de procedure van vergoeding van de begunstigten in gang zetten. Daarvoor heeft men zeker een uittreksel van de overlijdensakte nodig.

De huiseigenaar

Het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat het huurcontract niet beëindigd wordt door het overlijden van de huurder of de verhuurder. Het overlijden van een van beide partijen is dus geen oorzaak van opzegging.

Als de huurder overlijdt, worden zijn rechten en verplichtingen overgedragen op zijn erfgenamen. Zo ook met de eigenaar. De erfgenamen kunnen de overeenkomst slechts beëindigen door naleving van de gewone opzeggingsmodaliteiten, net zoals de huurder of verhuurder had kunnen doen. Als een clauseule in de huurovereenkomst vermeldt dat de huurovereenkomst automatisch wordt ontbonden in geval van overlijden, dan is die clauseule nietig. Ze kan niet worden ingeroepen. Enkel de rechter kan de ontbinding uitspreken.

Nutsvoorzieningen

Ga na wie de leveranciers zijn van water, gas, elektriciteit, telefoonaansluiting (ook mobiele telefoon), kabeltelevisie, internet ... en breng de betrokken maatschappijen op de hoogte van het overlijden. De contracten kunnen zowel opgeheven als overgedragen worden. Verwaarloos dit niet. Op het eerste zicht lijkt het in orde de contracten op naam van de overledene te laten staan, maar naarmate

meer sociale voordelen automatisch worden toegekend riskeer je daardoor rechten te verliezen omdat de naam van de overledene niet verbonden is aan de gegevens die recht openen op het voordeel.

Abonnementen

Had de overledene abonnementen op kranten, weekbladen, boeken, openbaar vervoer of post-orderbedrijven? Verwittig dan zo snel mogelijk de uitgeverijen om de leveringen stop te zetten.

De verenigingen waarvan de overledene lid was

Het is mogelijk dat één of meer verenigingen een afvaardiging willen sturen naar de uitvaartplechtigheid. Wacht dus niet te lang om ze op de hoogte te brengen.

De dienst Wegverkeer

Had de overledene een auto? Laat dan de dienst Wegverkeer weten wat er met dat voertuig zal gebeuren. Wordt het uit het verkeer genomen (en verkocht aan een opkoper), wordt het particulier verkocht of blijft iemand van de familie ermee rijden? De nummerplaat en het inschrijvingsbewijs moeten teruggestuurd worden of het inschrijvingsbewijs moet aangepast worden.

Postkantoor

Het is mogelijk om de post van de overledene op een ander adres te laten bedelen.

Hoe wordt de nalatenschap verdeeld?

Het 'openvallen van de nalatenschap'

De erfenis valt open op de plaats waar de erflater zijn laatste wettelijke verblijfplaats had. Dit is belangrijk om te weten welke rechtbank bevoegd is. Pas nadat iemand officieel overleden is verklaard, kan er sprake zijn van een erfenis. Daarvoor kan niemand rechten invoeren in verband met een potentieel erfdeel. Kinderen kunnen zich bijvoorbeeld niet verzetten tegen schenkingen die hun ouders doen zolang ze in leven zijn. Het is ook niet mogelijk de schulden te verwerpen van iemand van wie men zal erven zolang die persoon nog in leven is.

Wat omvat de nalatenschap?

Als een alleenstaande overlijdt, is de zaak eenvoudig: alle roerende en onroerende goederen, geld, beleggingen en schulden van en aan de overledene vormen samen haar of zijn nalatenschap.

Als de overledene gehuwd was, ligt het ingewikkelder: dan moet eerst 'de rekening gemaakt worden', d.w.z. dat er nagegaan moet worden wat aan ieder afzonderlijk toebehoorde en wat van beiden samen was. Dat zal in grote mate afhangen van het huwelijksstelsel van het echtpaar of van een andere contractuele overeenkomst die de partners hadden. In ieder geval primeert het huwelijksvermogensrecht op het erfrecht.

Als de overledene wettelijk samenwoonde met verklaring van samenwonen, moet worden nagegaan welke goederen tot de nalatenschap behoren. Samenwonenden

hebben geen wettelijk erfrecht ten opzichte van elkaar maar kunnen elkaar bevoordelen via testament of schenking. Ze genieten dan wel een voordelig tarief binnen de erfbelasting. Dat is ook zo voor samenwoners die minstens een jaar ononderbroken op hetzelfde adres gedomicilieerd zijn.

Basisbeginselen van het huwelijks-vermogensrecht

Wanneer er een huwelijkscontract van scheiding van goederen was, bestaat de nalatenschap uitsluitend uit de eigen goederen van de overledene. Was de erflater daarentegen gehuwd onder een stelsel van algehele gemeenschap van goederen? Dan bestaat de nalatenschap uit de helft van de gemeenschappelijke goederen. Voor ieder gehuwd echtpaar dat geen andere voorwaarden heeft vastgelegd in een huwelijkscontract of op een andere manier, geldt het wettelijke stelsel.

Hieronder vind je de meest voorkomende erfenisaspecten.

Eigen goederen van de man en de vrouw

Het eigen vermogen zijn de bezittingen die de man en de vrouw al vóór het huwelijk hadden, die ze tijdens het huwelijk geërfd hebben of gekocht hebben met eigen middelen. Ook werktuigen en gereedschappen, kledingstukken, lidmaatschapsrechten en enkele andere zaken behoren tot de eigen goederen van elke partner.

Gemeenschappelijk vermogen

- Alle inkomsten, zowel beroepsinkomsten als inkomsten uit eigen goederen.
- Goederen die de echtgenoten samen verkregen hebben.

- Goederen waarvan de echtgenoten niet kunnen bewijzen dat het eigen goederen zijn.

De nalatenschap van de overledene bestaat uit de eigen goederen van de overledene plus de helft van het gemeenschappelijk vermogen. Wie ongehuwd samenwoont en wil dat de overblijvende partner erft, moet een testament opstellen. Daarbij moet echter rekening gehouden worden met de reservataire erfrechten van de kinderen en van de ouders van de overledene (zie verder).

Wie zijn de erfgenamen?

Als de overledene geen testament heeft nagelaten of op geen andere manier (bijvoorbeeld in een huwelijkscontract) zijn wensen kenbaar gemaakt heeft, geldt de wettelijke erfopvolging.

Die houdt vier regels in: de regel van de orden van erfgenamen, van de graad van verwantschap, van de plaatsvervulling en van de kloving. Het principe is dat de meest nabije orde (= een groep familieleden, bijvoorbeeld de kinderen) alle volgende orden uitsluit en dat binnen de orde de meest nabije graad alle volgende graden uitsluit. De regel van de plaatsvervulling bepaalt dan weer dat de plaats van een overleden erfgenaam wordt ingenomen door haar of zijn afstammelingen. Kloving wordt alleen toegepast als er geen afstammelingen, geen ouders en geen broers of zussen zijn. In dat geval wordt de nalatenschap in twee gelijke helften verdeeld tussen de familieleden aan moederskant en aan vaderskant.

Sommige erfgenamen genieten wettelijke bescherming

Iedereen mag zijn of haar bezittingen nalaten aan wie hij of zij dat zelf wil. De huwelijkspartner,

de kinderen en de ouders (als er geen kinderen zijn) genieten echter wettelijk beschermde rechten; 'de reserve'. Ze hebben recht op een voorbehouden erfdeel waarvan ze niet onterfd kunnen worden. Deze reserve moet berekend worden op de nalatenschap zoals die er zou uitzien als de overleden tijdens zijn leven geen schenkingen had gedaan. Als de overledene één kind heeft, heeft dat kind recht op ten minste de helft van de totale nalatenschap. Zijn er twee kinderen? Dan hebben ze elk recht op 1/3. Vanaf drie kinderen hebben ze gezamenlijk recht op 3/4.

De langstlevende partner krijgt het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap. Hij of zij moet ten minste het vruchtgebruik van de gezinswoning en al de daarin aanwezige huisraad krijgen.

Heeft de overledene geen kinderen? Dan zijn zijn ouders (en mogelijks zelfs zijn grootouders) reservataire erfgenamen.

Elke ouder die nog in leven is, heeft recht op een vierde van de nalatenschap.

Het huwelijksvermogensrecht - met de eraan gekoppelde problematiek van het erfrecht - kent vele zijwegen en nevenaspecten. Een huwelijkscontract, een testament of een ander beding kan de verdeling van de nalatenschap grondig wijzigen.

Hoe kom je te weten of er andere bedingen in het spel zijn?

De notaris kan dat te weten komen, maar eventueel kun je ook zelf op zoek gaan. Het bestaan van een huwelijkscontract en eventuele wijzigingen ervan worden altijd vermeld in het trouwboekje, in de huwelijksakte en in de registers van de Burgerlijke Stand.

Als er een authentiek testament wordt opge- maakt door een notaris of als een eigenhandig

geschreven testament aan hem in bewaring wordt gegeven, moet hij dat melden aan het Centraal Register der Testamenten (CRT), Bergstraat 30 in 1000 Brussel. Het CRT bewaart ook gegevens over andere akten die invloed kunnen hebben op de verdeling van nalatenschappen: huwelijkscontracten, wijzigingen aan die contracten en wederzijdse akten van gift tussen echtgenoten. Je kunt daar navraag doen of er documenten bestaan en bij welke notaris(sen) ze bewaard worden. Je moet wel een uittreksel van de overlijdensakte voorleggen.

Je kunt ook altijd gaan zoeken in de papieren van de overledene. Als je daarin een document vindt dat van invloed kan zijn op de verdeling van de nalatenschap, bezorg dat dan zo snel mogelijk aan de notaris of testamentuitvoerder die met de verdeling van de nalatenschap belast is.

De nalatenschap aanvaarden of verwerpen

Iemand wordt pas echt erfgenaam als hij of zij de erfenis aanvaardt. Dat betekent dat men zowel de baten als de lasten accepteert in verhouding tot zijn aandeel. Een aanvaarding is altijd definitief. Als je enkele maanden later zou vaststellen dat er meer schulden dan baten zijn, kun je niet meer terug.

Je hebt drie keuzemogelijkheden:

1. Je aanvaardt de erfenis. Dat kan uitdrukkelijk zijn (met een akte of verklaring voor een notaris) of stilzwijgend.
2. Je aanvaardt onder voorrecht van boedelbeschrijving. Ben je niet zeker dat de erfenis een positief saldo zal opleveren voor jou, dan kun je voor die voorwaardelijke aanvaarding kiezen. Er wordt dan een inventaris opgemaakt van alle bezittingen en schulden. Aan de hand daarvan kun je nagaan of je er voordeel bij hebt

de erfenis te aanvaarden. Voor de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving moet je een verklaring afleggen bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg van de plaats waar de overledene zijn of haar laatste woonplaats had.

3. Je verwerpt de nalatenschap. Daarmee is voor jou de kous af. Je hoeft de schulden niet te betalen maar je krijgt ook geen recht op de bezittingen. Het verwerpen van de nalatenschap doe je eveneens bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg.

Tegenwoordig is er een bewuste erfenissprong mogelijk. Wanneer de ouder de nalatenschap vrijwillig verwerpt nemen de kinderen van de erfgenaam dan de plaats in en erven dus rechtstreeks van de grootouder. Deze erfenissprong gebeurt automatisch. De kinderen betalen dezelfde erfbelasting als de ouder betaald zou hebben. Zo vermijd je dat er twee keer erfbelasting worden betaald op lange termijn, of dat er erfbelasting én schenkingsrechten worden betaald.

Er wordt verondersteld dat je de erfenis stilzwijgend aanvaardt als je dingen doet die je niet zou doen als je géén erfgenaam zou willen worden. Je neemt bijvoorbeeld deel aan de verdeling van de goederen, je verkoopt bepaalde stukken uit de erfenis of je vraagt geld op van de bankrekening van de overledene (behalve als dat geld moet dienen om kosten in verband met de begrafenis te betalen). Al die daden kunnen ingeroepen worden als bewijs dat je van plan was de erfenis te accepteren.

De aangifte van de nalatenschap

Alle erfgenamen samen zijn verantwoordelijk voor het indienen van de aangifte. Deze is in principe verplicht. De administratie stelt

zich wel soepel op wanneer de nalatenschap geen onroerende goederen bevat én er geen erfbelasting verschuldigd is. Je moet als erfgenaam het model aangifteformulier, dat je terugvindt op de website van de Vlaamse belastingdienst, invullen. In de praktijk kun je daarvoor ook een beroep doen op je notaris. Je verstuurt het ingevulde formulier naar de Vlaamse Belastingdienst (Vlabel) . Bij het indienen van deze aangifte kun je kiezen voor een gezamenlijke of een individuele aangifte. Als je een gezamenlijke aangifte indient, wordt een globale afrekening (aanslagbiljet) verstuurd naar het adres van de woonstkeuze. Als je kiest voor een individuele aangifte, ontvang je een individuele afrekening (aanslagbiljet).

Daarop moeten alle goederen en schulden van de overledene worden opgesomd. Als de overledene in België gestorven is, moet de nalatenschap aangegeven worden binnen de vier maanden. Overleed de erflater in een ander Europees land? Dan is de termijn vijf maanden. Als hij of zij buiten Europa overleed, heb je zes maanden de tijd.

De verschuldigde erfbelasting moet dan twee maanden later betaald zijn op hetzelfde registratiekantoor. Bij een laattijdige betaling zullen er nalatigheidsinteressen worden aangerekend (7 %), berekend vanaf de maand volgend op de uiterste betaaldatum.

Erfbelasting

Het innen van erfbelasting is een regionale bevoegdheid. De betaling gebeurt bij de ontvanger van het registratiekantoor waar de aangifte van de nalatenschap werd ingediend. Dit kan via storting, overschrijving of door afgifte van kunstwerken. Het Vlaams Gewest hanteert de volgende tarieven voor de langstlevende echtgenoot, de samenwonenden (wettelijk

samenwonenden of meer dan één jaar feitelijk samenwonenden) en de kinderen:

Voor erfenissen tussen broers, zussen en andere personen gelden er andere tarieven. Sinds 1 januari 2001 zijn samenwonenden volledig gelijkgeschakeld met gehuwden op het vlak van erfbelasting.. Ze genieten dezelfde tarieven en worden op dezelfde wijze belast. Het gaat om wettelijk samenwonen mét verklaring van samenwoonst in hun gemeente of om personen die minstens één jaar samenwonen en op hetzelfde adres gedomicilieerd zijn.

Netto belastbaar erfdeel	Tarief
van 0,01 tot 50.000 euro	3 %
van 50.000 tot 250.000 euro	9 %
meer dan 250.000 euro	27 %
Tarieven op 1 januari 2016	

Het Brussels en Waals gewest hebben andere tarievenstelsels. De woonplaats van de erfgenen speelt geen rol, enkel de laatste woonplaats van de overledene is bepalend om te weten welke tarieven toegepast moeten worden op een nalatenschap.

Vrijstelling erfbelasting voor de gezinswoning.

In Vlaanderen moet de langstlevende partner geen erfbelasting betalen op het deel van de gezinswoning dat hij erft van de partner.

Wie komt in aanmerking voor de vrijstelling?

- 1) de langstlevende echtgeno(o)t(e);
- 2) wettelijk samenwonende partners die een verklaring hebben afgelegd voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand;
- 3) broers en zussen die al minstens drie jaar samenwonen op hetzelfde adres. Er is geen vrijstelling voor erfgenen in rechte lijn, zoals

tussen ouders en kinderen.

Het gaat om de gezinswoning die men samen bewoonde als hoofdverblijfplaats. De vrijstelling blijft gelden als een van de echtgenoten of samenwonenden opgenomen wordt in een rust- of verzorgingsinstelling of serviceflat, alsook bij langdurig verblijf in het ziekenhuis of in een palliatieve eenheid. Aan de langstlevende echtgenoot wordt een degressieve vermindering van de erfbelasting toegekend wanneer het netto erfdeel (= som van het netto aandeel in de onroerende goederen en de roerende goederen) minder dan 50 000 euro bedraagt.

Sommige personen met een handicap kunnen een vermindering krijgen op erfbelasting. Het gaat om personen met een handicap (vastgesteld voor de leeftijd van 65 jaar) die een van de onderstaande attesten kunnen voorleggen, waaruit blijkt dan men op 1 januari van het aanslagjaar voldoet aan de voorwaarden:

- attest inkomensvervangende tegemoetkoming;
- attest integratietegemoetkoming categorie twee en hoger (minstens negen punten);
- bevestiging van recht op invaliditeitsuitkering (van het ziekenfonds, na 65 jaar is dat het éénmalig attest van invaliditeit bij pensioenstelling);
- administratieve of gerechtelijke beslissing met minstens 66 % arbeidsongeschiktheid of minstens 66 % lichamelijke of geestelijke handicap;
- kinderen met minstens 66 % ontoereikende of verminderde lichamelijke of geestelijke geschiktheid wegens één of meerdere aandoeningen.

Het attest of de verklaring moet bij de aangifte gevoegd worden of aan het bevoegde kantoor overgemaakt worden voordat de rechten opeisbaar zijn. Als men geen attest of verklaring

heeft en toch recht meent te hebben op de vermindering omwille van een handicap, kan men ook via de belastingdienst een aanvraag tot medisch onderzoek doen.

Als het attest niet bij de aangifte gevoegd is of niet tijdig op het bevoegde kantoor toekomt dan worden de rechten berekend zonder toepassing van de vrijstelling. Als binnen twee jaar na betaling van de belasting het vereiste attest wordt neergelegd bij de belastingontvanger, wordt de vermindering alsnog berekend en terugbetaald.

De vermindering bestaat uit een voetvrijstelling (waarbij de vrijstelling begint bij het laagste belastingtarief) die eerst wordt toegepast op het netto onroerend gedeelte. Een eventueel restant wordt toegepast op het netto roerend gedeelte van de erfenis. Het uiteindelijke bedrag is afhankelijk van de leeftijd van de persoon. Hoe jonger de persoon, hoe hoger de vrijstelling. Daarnaast is de vrijstelling ook hoger als er in rechte lijn geërfd wordt.

De vermindering van erfbelasting voor sommige personen met een handicap is enkel mogelijk op erfenissen van overledenen die hun laatste domicilie in Vlaanderen hadden. De persoon die erft en recht heeft op de vermindering hoeft zijn domicilie echter niet in Vlaanderen te hebben. Een uitstel van betaling van het erfbelasting is mogelijk. Hiervoor dien je een gemotiveerd verzoek in bij de ontvanger van het registratiekantoor. Het maximumuitstel is vijf jaar vanaf de datum van het overlijden. Maar het is niet omdat je een uitstel van betaling krijgt dat je geen nalatigheidsintresten zult worden aangerekend!

Hoe moet het verder met het inkomen van de nabestaanden?

Het stelsel van de overlevingspensioenen werd recentelijk hervormd. Vanaf 1 januari 2016 heeft een weduwe of weduwnaar die jonger is dan 45 jaar en zes maanden slechts recht op een overgangsuitkering. Is de langstlevende partner ouder dan 45 jaar en zes maanden? Dan heeft hij of zij recht op het overlevingspensioen zoals dit vroeger bestond. De leeftijd van 45 jaar en zes maanden wordt tegen 2030 verder opgetrokken tot 55 jaar (zie onderstaande tabel).

2016:	45 jaar en zes maanden
2017:	46 jaar
2018:	46 jaar en zes maanden
2019:	47 jaar
2020:	47 jaar en zes maanden
2021:	48 jaar
2022:	48 jaar en zes maanden
2023:	49 jaar
2024:	49 jaar en zes maanden
2025:	50 jaar
2026:	51 jaar
2027:	52 jaar
2028:	53 jaar
2029:	54 jaar
2030:	55 jaar

Naast de leeftijdsvoorwaarde moet je ook één jaar gehuwd zijn op het ogenblik van het overlijden. Er bestaan een aantal afwijkingen op deze periode van één jaar. Als je huwelijk onmiddellijk werd voorafgegaan door een periode van wettelijke samenwoning en de som van de aan-

sluitende periodes minstens twaalf maanden bedraagt, kom je ook in aanmerking. Evenals wanneer er een kind geboren is uit je huwelijk, het overlijden te wijten is aan een ongeval of is veroorzaakt door een beroepsziekte.

Het recht op het overlevingspensioen of de overgangsuitkering vervalt echter wanneer je hertrouwt.

De overgangsuitkering

Als je echtgenoot overlijdt en je bent jonger dan 45 jaar en zes maanden (in 2016) heb je recht op een overgangsuitkering. Deze uitkering wordt gedurende twaalf maanden betaald als er geen kinderlast is. De duurtijd wordt opgetrokken naar 24 maanden als er wel een kinderlast is. Het is mogelijk dat vanaf de pensioenleeftijd (vervroegd of gewoon) het recht op overlevingspensioen alsnog kan worden geopend.

De overgangsuitkering mag onbeperkt gecumuleerd worden met alle andere vormen van inkomen. Het gaat om inkomens uit arbeid, sociale vergoedingen voor ziekte, invaliditeit, werkloosheid ...

Het overlevingspensioen

Als je echtgeno(o)t(e) overlijdt en je bent ouder dan 45 jaar en zes maanden (in 2016), heb je recht op een overlevingspensioen. Dat pensioen wordt berekend en uitgekeerd op basis van de beroepsloopbaan van de overledene. Ze verschilt volgens het pensioenstelsel. Ze is gebaseerd op de prestaties en de stortingen die door of in naam van de overledene gedaan werden.

Je partner was actief in de privésector als loontrekkende of zelfstandige of genoot een vervangingsinkomen als bruggepensioneerde (stelsel werkloosheid met bedrijfstoeslag), invalide of werkzoekende

Dan zal de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) instaan voor de uitbetaling van het overlevingspensioen.

In principe mag je geen vervangingsinkomen ontvangen (bijvoorbeeld werkloosheidsvergoeding of ziekte-uitkering) en mag je geen beroepsactiviteit uitoefenen, behalve de wettelijk toegelaten arbeid.

Er is een beperkte cumul mogelijk tussen het overlevingspensioen en een werkloosheids- en/of ziekte-uitkering of stelsel werkloosheid met bedrijfstoeslag (brugpensioen), alsook met een uitkering wegens loopbaanonderbreking, tijdskrediet en verminderde prestaties (zie verder).

Je overleden partner was al gepensioneerd

Dan moet je geen aanvraag indienen. De gemeente stuurt een overlijdensattest door. Het overlevingspensioen zal je ambtshalve worden toegekend vanaf de maand die volgt op de maand van het overlijden.

Als je op dat ogenblik zelf nog beroepsactief bent, moet je echter wel een aanvraag indienen. Ook als je niet samenwoonde met je partner (bijvoorbeeld bij feitelijke scheiding), moet je een aanvraag indienen.

Je overleden partner was nog beroepsactief

In dat geval moet je je overlevingspensioen aanvragen bij je gemeentebestuur. Doe je dat binnen de twaalf maanden, dan krijg je het overlevingspensioen met terugwerkende kracht toegekend vanaf de maand dat je partner overleden is.

Je partner werkte in overheidsdienst

De Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS) berekent het overlevingspensioen. Zij betalen ook de pensioenen uit.

overleden partner was al gepensioneerd

De Pensioendienst voor de overheidssector zal ambtshalve een overlevingspensioendossier openen als de overledene zelf een rustpensioen genoot dat door die administratie werd beheerd en als dit dossier een langstlevende echtgenoot betreft of een uit de echt gescheiden echtgenoot als deze de enig mogelijke rechthebbende is. In alle andere gevallen moet je zelf een aanvraag indienen. Het overlevingspensioen zal je worden toegekend de maand volgend op die van het overlijden van je partner. Als langstlevende echtgenoot hebt je recht op een begrafenisvergoeding. Die is gelijk aan het maandbedrag van het laatste rustpensioen, rekening houdend met een maximumbedrag. De begrafenisvergoeding moet je aanvragen bij de pensioendienst voor de overheidssector.

Je overleden partner was nog niet gepensioneerd

Vraag het overlevingspensioen aan bij het bestuur waar je partner tewerkgesteld was. Voeg de volgende documenten bij je aanvraag:

- een uittreksel van de overlijdensakte;
- een uittreksel van de huwelijksakte met de geboortedatum van beide echtgenoten;
- een recent uittreksel van de geboorteakte van eventuele kinderen ten laste.

Als je je aanvraag binnen de twaalf maanden indient, zul je het pensioen toegewezen krijgen met terugwerkende kracht vanaf de maand volgend op de maand waarin je partner overleden is.

Jaargrens behoud pensioen (euro)

Jaargrens schorsing pensioen (euro)

Tewerkstelling als werknemer (1)

zonder kinderlast: 18.144,00
met kinderlast: 22.680,00

Tewerkstelling als werknemer (1)

zonder kinderlast: 22 293,00
met kinderlast: 27 117,00

Tewerkstelling als zelfstandige (2)

zonder kinderlast: 14.515,00
met kinderlast: 18.144,00

Tewerkstelling als zelfstandige (2)

zonder kinderlast: 17 835,00
met kinderlast: 21 694,00

Bedragen op 1 januari 2016.

(1) Het gaat om tewerkstelling als werknemer, mandaat, ambt of post. Het betreft het bruto beroepsinkomen.

(2) Voor zelfstandigen geldt het netto-inkomen na aftrek van bedrijfsverliezen.

Je mag cumuleren

Op pensioengerechtigde leeftijd kun je je eigen rustpensioen beperkt cumuleren met het overlevingspensioen. Daarvoor is wettelijk een cumulatieplafond bepaald. Doorgaans is een cumul mogelijk tot 110 % van het bedrag van het overlevingspensioen voor een volledige loopbaan. Het eigen rustpensioen wordt altijd eerst uitbetaald. Het cumulatieplafond wordt verminderd met dat rustpensioen: hetgeen dat rest is het bedrag van het overlevingspensioen.

Je mag ook een inkomen hebben uit arbeid, vanaf de leeftijd 65 jaar of van zodra je een loopbaan van 45 jaar kunt bewijzen zijn deze inkomsten onbegrensd.

Voldoe je echter niet aan één van deze twee voorwaarden? Dan gelden maximumbedragen. Deze grensbedragen worden jaarlijks geïndexeerd. Wanneer je beroepsinkomen hoger ligt, volgt er een sanctie. Het bedrag van je overlevingspensioen wordt dan met hetzelfde percentage verminderd. Als je inkomsten bv. 35 % hoger liggen dan het toepasselijk grensbedrag wordt je overlevingspensioen ook met 35 % verminderd. Er geldt geen aangifteplicht voor gepensioneerden die een beroepsactiviteit starten of verderzetten als

werknemer. Behalve in de volgende gevallen:

- bij de eerste uitbetaling van je pensioen;
- bij de uitoefening van een politiek of ander mandaat;
- bij een beroepsactiviteit in het buitenland;
- bij wetenschappelijke of artistieke activiteiten.

De in de tabel opgenomen bedragen gelden voor een tewerkstelling als weduwe/weduwnaar, uitsluitend gerechtigd op overlevingspensioen én jonger dan 65 jaar.

Er is ook beperkte cumulatie mogelijk van een overlevingspensioen met een invaliditeitsuitkering, een primaire ongeschiktheidsuitkering en een werkloosheidsuitkering of brugpensioen/SWT toegelaten (zowel in de regeling werknemers, ambtenaren als zelfstandigen) voor een periode van maximaal twaalf maanden. Sinds 1 januari 2013 is de cumulatie ook mogelijk met uitkeringen wegens loopbaanonderbreking, tijdscrediet en verminderde prestaties. Het bedrag van het overlevingspensioen wordt in dat geval beperkt tot 8.255,40 euro, het jaarbedrag van de inkomensgarantie voor ouderen. Deze maatregel is niet meer van toepassing als de gerechtigde een rustpensioen ontvangt. Na twaalf maanden is er geen cumul mogelijk. Uitkeringen voor onvolledige maanden worden

meegeteld als loon voor de toegelaten arbeid. Als het gewone overlevingspensioen echter voordeliger is, kan men zijn uitkering - zoals het altijd al kon - laten schorsen. Cumul kan, maar moet niet. Je kunt afzien van een van de bovenstaande uitkeringen om toch het overlevingspensioen te krijgen of te behouden. Op eenvoudig verzoek stuurt de Pensioendienst voor de Overheidssector je een voorgedrukt formulier 'Afstand van vervangingsinkomen' toe.

Het tijdelijk overlevingspensioen

Als je niet aan de voorwaarden voldoet van één jaar huwelijk voor een overlevingspensioen kun je aanspraak maken op een tijdelijk overlevingspensioen voor twaalf maanden. Die periode van twaalf maanden begint op de eerste dag van de maand van het overlijden als je echtgenoot niet gepensioneerd was en op de eerste dag van de maand volgend op het overlijden als hij wel een rustpensioen genoot. De aanvraag moet binnen het jaar na het overlijden bij het gemeentebestuur ingediend worden. Het bedrag is identiek aan het bedrag van het overlevingspensioen.

Als gerechtigde op dat tijdelijk pensioen moet je je houden aan de grenzen van toegelaten arbeid.

De inkomensgarantie voor ouderen

Ouderen die niet over een leefbaar minimuminkomen beschikken, hebben recht op de inkomensgarantie als zij aan een aantal voorwaarden voldoen. Dat aanvullende voordeel kan samengaan met het pensioen.

Om de inkomensgarantie te kunnen genieten, moet men 65 jaar zijn, de Belgische nationaliteit hebben, EU-burger of vluchteling zijn. Niet EU-burgers kunnen ook de IGO ontvangen

als ze recht hebben op een Belgisch rust- of overlevingspensioen en daarnaast minstens 312 voltijdse dagen in België hebben gewerkt ofwel het statuut van langdurig ingezetene hebben.

Je kunt de inkomensgarantie aanvragen bij je gemeentebestuur. Er gaat een streng onderzoek naar de bestaansmiddelen vooraf aan de toekenning. Als je al een pensioen geniet, wordt dat voor 90 % meegeteld bij de berekening van je bestaansmiddelen.

De inkomensgarantie voor ouderen wordt ambtshalve onderzocht op het moment dat men 65 jaar wordt. Je kunt altijd een aanvraag indienen als je denkt dat je in aanmerking komt.

Kinderbijslag

Kinderbijslag voor wezen

Als een van de ouders overlijdt, krijgen de kinderen die nog recht hebben op kinderbijslag automatisch recht op wezenbijslag. De wezenbijslag is een verhoogd bedrag zolang de overblijvende ouder geen nieuw gezin vormt. Elke wees heeft recht op hetzelfde (-verhoogd-) bedrag, eventueel nog verhoogd met de leeftijdsbijslagen.

Hoe doe je de aanvraag?

Als de ouder in België overlijdt, wordt het kinderbijslagfonds automatisch verwittigd door de Kruispuntbank. De kinderbijslag schakelt meestal zonder onderbreking over op wezenbijslag. Als je niet automatisch de verhoogde wezenbijslag ontvangt, kun je contact opnemen met je kinderbijslagfonds.

Bij een overlijden in het buitenland moet je het kinderbijslagfonds zelf een attest bezorgen.

Als, om welke reden dan ook, de gewone kinderbijslag niet in orde kan komen, kun je gewaarborgde kinderbijslag rechtstreeks aanvragen bij FAMIFED.

Studietoelagen voor weeskinderen

Bij het overlijden van een ouder valt het gezin bijna altijd terug op een lager inkomen. Bovendien is er een aparte overgangsregeling voorzien als er zich onverwachte wijzigingen in de gezinstoestand voordoen. Ga daarom zeker na of je in aanmerking komt voor studietoelagen voor studerende kinderen. Je krijgt informatie en aanvraagformulieren ter beschikking op het gratis nummer 1700, op www.studietoelagen.be, in de school of bij je provinciebestuur. Je kunt uiterlijk 1 juni van het lopende schooljaar een aanvraag indienen. Hetzij online met je eID op www.studietoelagen.be of je kunt ook de aanvraag per post indienen bij de Afdeling Studietoelagen, Hendrik Consciencegebouw, Koning Albert II-laan 15 te 1210 Brussel (stempeldatum geldt als bewijs).

Overlijden als gevolg van een arbeidsongeval

De echtgeno(o)t(e), die op het ogenblik van het ongeval niet gescheiden is van tafel en bed, ontvangt bij overlijden een lijfrente van 30 % van het basisloon van het overleden slachtoffer. Hetzelfde geldt voor de echtgeno(o)t(e) die op het ogenblik van het ongeval nog niet met het slachtoffer getrouwd was, maar die het wel is bij het overlijden, als hij of zij aan bepaalde voorwaarden voldoet.

In geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed heeft de overlevende echtgeno(o)t(e) die

alimentatie ontvangt recht op de vermelde rente op voorwaarde dat die niet hoger ligt dan de alimentatie. De langstlevende echtgeno(o)t(e) kan op ieder ogenblik, langs juridische weg, vragen dat één derde van zijn rente als kapitaal wordt uitbetaald.

De werkgever zal het ongeval binnen de acht dagen aangeven aan zijn verzekeringsmaatschappij. Je moet het ziekenfonds inlichten over de oorzaak van het ongeval.

De verzekering betaalt de kosten voor het overbrengen van de overledene naar de plaats waar de familie zijn of haar uitvaart wil organiseren. Er wordt ook een uitvaartvergoeding uitbetaald die gelijk is aan 30 maal het gemiddelde dagloon. Onder bepaalde voorwaarden zal er een maandelijkse rente worden uitbetaald. Een aantal cao's voorzien in een specifieke regeling voor arbeidsongevallen. De werkgever van de overledene of de vakbond kan je daarover informeren.

Overlijden als gevolg van een beroepsziekte

Als het overlijden het gevolg is van een erkende beroepsziekte worden dezelfde vergoedingen uitbetaald als bij arbeidsongevallen. In tegenstelling tot de regeling bij arbeidsongevallen, bestaat er geen mogelijkheid om rente om te zetten in kapitaal.

Je moet het overlijden per aangetekende brief melden aan het Fonds voor Beroepsziekten. Vermeld het dossiernummer en voeg een uittreksel van de overlijdensakte bij de brief. Het Fonds stuurt je dan een aanvraagbundel toe. Daarin zit een geneeskundig verslagformulier dat je door een arts moet laten invullen.

Waarschuw ook je ziekenfonds voor je die aanvraag indient.

Groepsverzekering via de werkgever (of als zelfstandige)

Almaar meer bedrijven bieden hun medewerkers een groepsverzekering aan waarmee een bijkomend wettelijk pensioen wordt opgebouwd en die in veel gevallen ook een verzekering bij voortijdig overlijden bevat. De werkgever brengt de verzekeringsmaatschappij op de hoogte van het overlijden en maakt je wegwijs in de te volgen procedure. Als de overledene als zelfstandige een individuele groepsverzekering had afgesloten, vraag dan aan de sociale verzekeringskas of de verzekeringsagent wat je moet doen.

De CM-pensioendienst

CM-leden die vragen hebben naar aanleiding van het overlijden van een familielid kunnen een beroep doen op de CM-pensioendienst van hun ziekenfonds. Die dienst informeert mensen over hun financiële toestand na een overlijden:

- raming van het bedrag van het overlevingspensioen;
- bemiddelen bij pensioeninstanties;
- nazicht van pensioenbeslissingen.

Vraag gerust naar die dienstverlening in je CM-kantoor.

Moet er hulp ingeroepen worden?

CM-Thuiszorg

Plots gaat het niet meer alleen. Jijzelf of een familielid wordt ziek, hoogbejaard, gehandicapt ... Toch wil je graag zo lang mogelijk in de thuisomgeving blijven of je familielid thuis opvangen. CM beschouwt thuiszorg als een van de belangrijkste prioriteiten in haar beleid. CM heeft heel wat voordelen en voorzieningen specifiek voor zorgbehoevenden en hun familie in een thuiszorgsituatie. Neem contact op met je CM-ziekenfonds voor meer informatie of kijk op www.mijnthuiszorg.be.

CM-Infopunt Chronisch Zieken

Heb je informatie nodig over tegemoetkomingen bij ziekte of handicap? Dan kun je terecht bij het CM-Infopunt Chronisch Zieken op het nummer 078 05 08 05. Het CM-Infopunt is elke weekdag bereikbaar van 9 tot 12 uur en van 13 tot 17 uur, behalve vrijdagnamiddag. Je kunt ook mailen naar infochronischzieken@cm.be.

Gezinszorg

Vooral in de eerste periode na het overlijden kan de aanwezigheid van gezinshulp een grote steun betekenen. Het dagelijks leven van het gezin moet namelijk opnieuw georganiseerd worden. Een verzorgende van Familiehulp, Landelijke Thuiszorg of Familiezorg kan aan huis komen om een aantal taken over te nemen. CM biedt een tussenkomst voor hulp door een

erkende dienst voor Gezinszorg. Gezinszorg kun je aanvragen bij elke erkende dienst voor Gezinszorg.

Dienst Voor Aanvullende Thuiszorg (poetsdienst, klusjesdienst)

De diensten voor Gezinszorg bieden doorgaans ook een poetsdienst aan (dienst voor Aanvullende Thuiszorg). Daarop kun je een beroep doen voor het zwaardere, niet dagelijkse huishoudelijk werk zoals het beddengoed verschoneren, stof afnemen en stofzuigen, onderhoud van de keuken, vloeren dweilen, schuren en boenen ... kortom de wekelijkse schoonmaak. De klusjesdienst is aanspreekbaar voor kleine herstel- en opknapbeurten. Deze dienst is meestal voorbehouden voor personen met een laag gezinsinkomen.

Thuisbezorging van (warme) maaltijden

Koken voor jezelf vraagt behoorlijk wat doorzettingsvermogen. Ook koken voor twee lukt vaak niet meer als men hulpbehoevend is.

Vraag na of je OCMW (zoals de meeste) ook maaltijden laat thuisbezorgen. Dat kunnen warme maaltijden zijn die in een speciale verpakking worden geleverd, of diepgevroren maaltijden die je dan zelf moet ontdooien en opwarmen in een microgolf- of andere oven. Eventueel krijg je een oventje in bruikleen. De prijs van de thuisbezorgde maaltijden wordt bij de aanvraag afgesproken en hangt af van je inkomen.

Kinderoppas

Als je nog erg jonge kinderen hebt kunnen die worden opgevangen in peuterspeelruimtes of in onthaalgezinnen (een gezin of onthaalmoeder die, onder toezicht van Kind & Gezin, instaat voor de zorg voor één of meerdere kinderen). In beide gevallen wordt de bijdrage die je moet betalen berekend volgens je gezinsinkomen.

De kosten voor kinderopvang voor kinderen jonger dan drie jaar zijn fiscaal aftrekbaar, mits een fiscaal attest dat je krijgt van Kind & Gezin. De kinderopvang moet wel door hen erkend zijn.

Oppasdienst voor thuiszorgpatiënten

Een zorgbehoevende bejaarde, een persoon met een handicap of een chronische zieke kan vaak niet alleen blijven. Je kunt een beroep doen op goed opgeleide vrijwilligers om bij de thuiszorgpatiënt te blijven. Thuisoppas is echter geen vervanging van professionele hulpverlening. De oppasser verricht geen huishoudelijke of verpleegkundige taken.

Thuisverpleging Wit-Gele Kruis

Wie lid is van CM is ook automatisch lid van het Wit-Gele Kruis. De verpleegsters en verplegers van het Wit-Gele Kruis staan in voor alle medische en hygiënische verzorgingen.

Je kunt ook een beroep doen op zelfstandige verpleegkundigen.

Persoonlijk alarm

Wie wil er niet zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving blijven wonen? Voor

sommige alleenstaanden kan dat evenwel risico's inhouden. Een persoonlijk alarm neemt die onzekerheden weg en geeft je een veiliger gevoel.

Hoe werkt het?

Een druk op de knop van je zendertje en hulp is onderweg. Je hulpoproep komt terecht bij een alarmcentrale. De hulpverlener probeert met jou na te gaan welke hulp nodig is. Je kunt namelijk via het alarmtoestel praten met de alarmcentrale. Op basis van dat gesprek verwittigt de hulpverlener de personen die je vooraf hebt opgegeven (familie, burens, huisarts, ambulance...). Pas als er hulp ter plaatse is, wordt het alarm uitgeschakeld. Wekelijks wordt het systeem automatisch gecontroleerd zodat je zeker kunt zijn van de werking. Op het persoonlijk alarm kunnen een of meerdere extra functies aangesloten worden zoals een rookmelder, een CO-melder, bewegingsdetector of valdetector.

Meer informatie over het persoonlijk alarm vind je op www.cm.be/persoonlijk-alarm.

De maatschappelijk werker van CM

Als je geconfronteerd wordt met het overlijden van een naaste krijg je vaak te maken met specifieke problemen en vragen waarbij de maatschappelijk werker kan helpen. Hij of zij kan ondersteuning bieden bij verliesverwerking. Daarnaast kan hij of zij je ook informeren of je de juiste weg wijzen om je financiële rechten te verkrijgen na een overlijden. Ten slotte kan hij of zij je ook hulp bieden om de thuiszorg (beter) te regelen als de achterblijvende partner zorgbehoevend is. Je kunt de maatschappelijk werker van jouw regio spreken tijdens de wekelijkse zitdagen of je kunt bij voorkeur een afspraak maken buiten de zitdagen. Indien

nodig komt de maatschappelijk werker ook bij je thuis.

Meer informatie over de dienst Maatschappelijk Werk vind je op www.cm.be/maatschappelijkwerk.

Het OCMW van je gemeente

Ontstaan er financiële problemen – tijdelijke of andere – door het overlijden? Dan kun je je wenden tot het OCMW van je gemeente met een vraag om financiële hulp.

Opname in een woonzorgvoorziening (ROB/RVT)

Het komt vaak voor: zolang het koppel nog samen is, slagen ze erin om met hun beiden het huishouden te beredderen, al dan niet met externe hulp. Maar als een van beiden wegvalt, kan de ander hulpbehoevend worden.

Als de kinderen niet voor de nodige opvang kunnen zorgen is een opname in een woonzorgvoorziening of assistentiewoning vaak de enige overblijvende optie. Een assistentiewoning is een huur-of koopwoning waaraan 24u/24u (te betalen) dienstverlening is verbonden.

Het OCMW of de maatschappelijk werker van CM zal je mee helpen zoeken naar een geschikte voorziening, in de eigen gemeente of toch niet te ver van huis, zodat familie en burens nog op bezoek kunnen komen. Indien nodig zal het OCMW tussenkomen in de verblijfskosten.

Als het pensioen niet hoog genoeg is om alle kosten te dekken - wat vaak het geval is - kan het OCMW het volgende doen:

- Als er eigendom is (een eigen huis, een stuk grond) kan het OCMW daar een hypotheek op leggen. De eigenaars kunnen zelf over het

huis beschikken. De opbrengsten (van de huur bijvoorbeeld) kunnen dienen om het verblijf mee te bekostigen. Na het overlijden van de bejaarde regelt de notaris de zaak tussen het OCMW en de erfgenamen. De bedragen die het OCMW heeft voorgeschoten, worden terugbetaald en het overschot blijft bij de erfgenamen.

- De erfgenamen kunnen zo'n hypotheeklegging vermijden door zelf aan het OCMW voor te stellen het tekort maandelijks bij te passen. Het OCMW zal wel een schriftelijke overeenkomst (betaalverbintenis) vragen.
- Als er kinderen of kleinkinderen zijn die zelf over voldoende geachte inkomsten beschikken, kan het OCMW vragen dat ze ieder hun deel van de kosten dragen (de zogenaamde onderhoudsplicht). Als men niet tot een vrijwillige afspraak komt, kan het OCMW een beslissing vragen aan de vrederechter. Die zal dan bepalen hoeveel elke 'onderhoudsplichtige' moet bijdragen, rekening houdend met zijn inkomen en gezinstoestand.

De dienstencheque

De dienstencheque is een betaalmiddel uitgegeven door Sodexo. Met de dienstencheque kun je buurtdiensten betalen aan een werknemer van een erkende onderneming.

Sodexo

Cel Dienstencheques
Charles Lemairestraat 1
1160 Brussel
Tel. 02 547 54 95
Fax 02 547 54 96
www.dienstencheques-rva.be

Slachtofferhulp

Slachtoffers van een ongeval of een misdrijf hebben nood aan ondersteuning om het verlies te verwerken. Slachtofferhulp biedt een antwoord op die nood door emotionele ondersteuning, praktische hulp en/of begeleiding te bieden. Soms biedt men ook groepsdebriefing of informatievergaderingen aan. De diensten richten zich tot kinderen, jongeren en volwassenen. Meestal biedt de politie of een andere hulpdienst de kans om snel in contact te komen met slachtofferhulp.

Er is ook de slachtofferchat van CAW Zuid-Oost-Vlaanderen (www.slachtofferchat.be) die slachtoffers de kans biedt vragen te stellen of hun verhaal te delen.

Meer informatie bij het CAW in de regio of op www.caw.be/slachtofferhulp.

Beknopt: wie doet wat?

Arts

De arts stelt het overlijden vast en maakt een getuigschrift op dat nodig is voor aangifte bij de gemeentelijke overheid.

Begrafenisondernemer

De begrafenisondernemer brengt eerst en vooral de gemeentelijke overheid op de hoogte van het overlijden en vraagt uittreksels van de overlijdensakte. Hij organiseert de begrafenis volgens de wensen van de overledene of de nabestaanden. Indien gewenst zorgt hij ook voor praktische zaken zoals overlijdensberichten, advies over aankoop van een concessie of een grafkelder ...

Geestelijke

De geestelijke zoekt in overleg met de nabestaanden naar een geschikt moment voor de begrafenisdienst. Hij helpt eventueel mee met het opstellen van het rouwkaartje of teksten voor de begrafenisdienst. Hij geeft morele of geestelijke ondersteuning en kan mee zoeken naar gepaste afscheidsrituelen.

Gemeenteadministratie

De gemeenteadministratie levert uittreksels af van de overlijdensakte.

Notaris

De notaris gaat na of er een testament bestaat. Hij verzamelt alle gegevens over de omvang van de erfenis en zorgt voor een aangifte van nalatenschap bij de fiscus.

OCMW

Bij financiële moeilijkheden of bij lang uitblijven van de betaling van het overlevingspensioen kan het OCMW via het systeem van voorschotten een periode overbruggen.

Ziekenfonds

Op vertoon van de overlijdensakte zal het ziekenfonds het dossier van de overledene afsluiten en/of aanpassen voor de nabestaanden. Sommige ziekenfondsen bieden naast die wettelijke dienstverlening ook een meer specifieke dienstverlening rond overlijden en nalatenschap aan. Als de overledene ziek was voorafgaand aan het overlijden is het aangewezen contact op te nemen met het ziekenfonds rond opvolging van eventuele zware kosten van behandeling of opname. Bovendien beschikt elk ziekenfonds over een dienst Maatschappelijk Werk die begeleiding en ondersteuning kan bieden bij complexe en moeilijke situaties.

De meeste ziekenfondsen hebben daarnaast een dienst Pensioenen die begeleiding en ondersteuning kunnen bieden bij het overlevingspensioen.

Nuttige adressen

Meer informatie over wat te doen bij Overlijden: www.inmemoriam.be
Verkeersongeval: www.rondpunt.be
Tel. 03 205 74 80

- ouders van een verkeersslachtoffer: www.watnaeenverkeersongeval.be
- kinderen 6-12 jaar: www.zebrawereld.be

Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS)

Zuidertoren, 1060 Brussel
De pensioenlijn 1765 (gratis nummer)
Tel. +32 78 15 1765 (uit het buitenland)
<http://pdos.fgov.be>
CC@pdos.fgov.be

Dienst Begrafenisvergoeding

Pensioendienst voor de overheidssector
Begrafenisvergoeding
Zuidertoren
1060 Brussel

Rijksdienst voor Pensioenen (RVP)

Zuidertoren
1060 Brussel
De pensioenlijn 1765 (gratis nummer)
Tel. +32 78 15 1765 (uit het buitenland)
<http://www.onprvp.fgov.be>

Rijksdienst voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ)

Willebroekkaai 35, 1000 Brussel
De pensioenlijn 1765 (gratis nummer)
Tel. +32 78 15 1765 (uit het buitenland)
<http://www.rsvz-inasti.fgov.be>
info@rsvz-inasti.fgov.be

Ministerie van Verkeerswezen

Dienst Inschrijving Voertuigen (DIV)
City Atrium
Vooruitgangstraat 56, 12010 Brussel
Tel. 02 277 30 50
<https://www.mobilit.fgov.be/>
help.div@mobilit.fgov.be

Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV)

Tervurenlaan 211, 1150 Brussel
Tel. 02 739 71 11
<http://www.riziv.fgov.be>
communication@riziv.fgov.be

Fonds voor Arbeidsongevallen

Troonstraat 100
1050 Brussel
Tel. 02 506 84 11
<http://www.fao.fgov.be>
finan@faofat.fgov.be

Fonds voor Beroepsziekten

Sterrenkundelaan 1
1210 Brussel
Tel. 02 226 62 11
<http://www.fmp-fbz.fgov.be>
secr@fmp-fbz.fgov.be

Koninklijke federatie van Belgische notarissen

Bergstraat 30-32
1000 Brussel
Tel. 02 505 08 11
<http://www.notaris.be>
fednot@fednot.be

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap

Departement Onderwijs
Afdeling Studietoelagen
Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Tel. 1700 (gratis nummer)
www.studietoelagen.be

Vlaamse Belastingdienst – Erfbelasting

Vaartstraat 16
9300 AALST
Tel. 1700
<http://belastingen.vlaanderen.be>

Alle gerechtelijke adressen (vredegerecht,
jeugdrechtbank ...) via <http://just.fgov.be/>

CM Antwerpen

Molenbergstraat 2 - 2000 Antwerpen
Tel. 03 221 93 39
antwerpen@cm.be

CM Brugge

Oude Burg 19 - 8000 Brugge
Tel. 050 44 05 00
brugge@cm.be

CM Leuven

Platte Lostraat 541 - 3010 Kessel-Lo
Tel. 016 35 96 00
leuven@cm.be

CM Limburg

Prins-Bisschopssingel 75 - 3500 Hasselt
Tel. 011 28 02 11
limburg@cm.be

CM Midden-Vlaanderen

Martelaarslaan 17 - 9000 Gent
Tel. 09 224 77 11
midden-vlaanderen@cm.be

CM Oostende

Ieperstraat 12 - 8400 Oostende
Tel. 059 55 26 11
oostende@cm.be

CM Roeselare-Tielt

Beversesteenweg 35 - 8800 Roeselare
Tel. 051 26 53 00
roeselaretielt@cm.be

CM Sint-Michielsbond

Haachtsesteenweg 1805 - 1130 Brussel
Tel. 02 240 85 31
smb@cm.be

CM regio Mechelen-Turnhout

Korte Begijnenstraat 22 - 2300 Turnhout
Tel. 014 40 31 11
regiomechelenturnhout@cm.be

CM Waas en Dender

de Castrodreef 1 - 9100 Sint-Niklaas
Tel. 03 760 38 11
waasendender@cm.be

CM Zuid-West-Vlaanderen

Beneluxpark 22 - 8500 Kortrijk
Tel. 056 52 60 00
zwwl@cm.be

Deze brochure is een realisatie van CM - dienst Communicatie in samenwerking met de diensten Uitkeringen, Gezondheidszorg, Maatschappelijk Werk en OKRA-LCM pensioendienst.

Deze brochure heeft een informatieve waarde. Voor een gedetailleerde omschrijving van de rechten en plichten van de leden en van het ziekenfonds zijn enkel de statuten rechtsgeldig.

V.U.: Martine Van de Walle, Haachtsesteenweg 579, 1031 Brussel

© CM - januari 2016

Ben je al CM-lid, dan weet je dat je op CM kunt rekenen. Ben je nog geen lid? Dan nodigen wij je uit om onze troeven te leren kennen. Ga langs in het CM-kantoor in je buurt of surf naar www.cm.be.

CM. Hoe gaat het met u?